

Տարեկան գինը 10 ռուբլի է, կես տարվանը 6 ռուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են մի այն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և սուր օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիցուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1890 ԹԻԱԿԱՆԻՆ

«ՄՇԱԿ»

ԴՐԱՎԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ԼՐԱԿՈՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն գրքով և նոյն պարագրամով: Մեր ստանում ենք սեփական չեմոն-Պոլսէն:
«ՄՇԱԿ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, կես տարվանը 6 ռուբլի:
Գրվել «ՄՇԱԿ» կարելի է ԽՍՀԱՊԱՍՏԱՆԸ (Բարձրագույն և Բարձրագույն փողոցների անկիւնում, Թամարիսի տանը):
Կայտարարութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բրազիլիայի դրոշմը. — Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Յիզիկական կրթութիւն. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՐԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Էրզրումի դպրոցական կեանքի. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր. — ՇԵՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲՈՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակներ թիւրքաց Հայաստանից.

ԲԱՅԱՆԻԿԱՅԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կարգաւորվ հեռագրերը Բրազիլիայի յեղափոխութեան մասին, որի ժամանակ ժողովուրդը միացած էր հին հեռագրի միացեալութիւնը և հրատարակեց հանրապետութիւն, մեր ընթերցողներից շատերը գուցէ այնքան ծանօթ չեն Բրազիլիայի դրոշմին և պատմութեան հետ, ուստի մենք պարտաւորութիւն ենք համարում հարձաւատ կերպով ծանօթացնել նրանց այդ երկրի անցյալի և ներկայի հետ:

Բրազիլիա երկիրը գտնվում է հարաւային Ամերիկայում, շրջապատված Արգենտինայի, Ուրուգուայի, Պարագուայի, Բոլիւիայի, Պերուի և Էկուադորի հանրապետութիւններով: Մինչև այսօր Բրազիլիան միակ միապետութիւն էր ամբողջ Ամերիկայում, մինչդեռ ամբողջ երկիրը (թէ

հիւսիսային և թէ հարաւային Ամերիկան) հանրապետութիւններից է բաղկացած: Բրազիլիայի մայրաքաղաքը Ռիօ-դե-ժանէյրօ է: Երկիրը աճապարհաբար զարգացած է: Նա հաւասար է 147,624 քառակուսի մղոնի: Երկրի արեւելեան սահմանը կազմում է Ուլիկանոսը, որի ամբողջ տարածութիւնը 1000 մղոնի է հաւասար:

Ամերիկայի գիւտից յետոյ, պորտուգալացի, Պեդրօ Ալֆոնզօ դե-Ալբարալի առաջնորդութեամբ գտան Բրազիլիան և նուաձեցին այդ երկիրը Պորտուգալիայի համար: Այն րօպէնք Բրազիլիան զարձաւ Պորտուգալիայի մի գաղութանութիւն:

Երբ պորտուգալացիք կան այդ երկիրը, նա բուսական հարստութիւնով բաղաժայռից, որոնցից մի քանիսը մարդակերներ էին: Կարմրամորթ հնդիկներն այժմ լուրջ մի միջոցով չափ են բերադրելու, իսկ այդ երկրի բնակիչների ընդհանուր թիւը հասնում է այժմ 10 միլիոնի, որոնք բաղկացած են պորտուգալացիներից, սպանիացիներից և նրանց սերունդներից, նեգրներից, նմանապէս այլ և այլ խառնուրդներից: Սեւամորթների, կարմրամորթների և եւրօպացիների մէջ կան Բրազիլիայում և գերմանացիք, շվեյցարացիք, անգլիացիք: Կարմրամորթ բնիկները մինչև այժմ անընդունակ եղան որ և է քաղաքակրթութեան ներթափանցելու: Նրանք միայն ինքնուրուշ են մնացել և իրենց լեզուով (ցեղական լեզու) և իրենց սովորներով:

Բացի նախկին, ասում են թէ Երկիրը են դուրսնել քաղաքացի, և չը դիտւմ թէ քաղաքացի կարելի է հաւատալ նոյն իսկ աղաժամողի հանք: Չը նայելով այդ ուղորդին, երկրի ամեն կողմ գտնվում են ջրեր, երկաթի հանքեր, ծծումբ, ... Դեռ ևս կոյս է այս երկիրը և Աստուած դիտւմ թէ որ օտարազգիքն այժմի դայ մտնելու նրա խորքը, չափելու և մեղ վրա ծածկելու, որ մինչև այժմ չենք կարողացել օգուտ քաղել նրանից:

Պիտի գիտնաս, որ ոչ մի տեղ քերպը այնչափ շատ չէ, որքան Վասկոնալիանում, Սլեբուտում, Տիգրանակիտում և Մուշում. այս տեղերից իւրաքանչիւրը ունի իր աւազակապետը: Այսպէս Բրազիլիայում, Սլեբուտի կողմերը և Մուշի մէջ բանակել նստել են միմեանց հետ յաճախ կռուող քրեական հանցանք գեղերը:

Հասնանցիք, խառնցիք, հայտարանցիք, իշուցիք, շատցիք, խուրթանցիք, քուռէշանցիք, դէյմաճաճացիք, քարէնցիք, չարէքանցիք, բլէօանցիք, քուռէշանցիք, շվեյցարացիք, թէմրանցիք, արեւելի կաւ արեւելք (արեւորդք), ալանցիք, մեղաճանցիք, ոստանցիք, ուրլինցիք, փերլանցիք, Վէլանցիք, Վիբրանցիք և այլն և այլն, դեռ ևս բազմաթիւ հիւրեր, որոնցով լցված են չորս կողմը և որոնցից մեծ մասը ապրում են աւազակութեամբ և իւրաքանչիւրը ցեղը ունի իր ցեղագետը:

րանք պարպում են միմայն որսորդութեամբ և մանր առեւտրով բայց կատարելապէս անընդունակ են յայտնվում երկրագործութեամբ պարպելու: Նրանց լեզուն ազգատ է և զարգացման անընդունակ, քանի որ այդ լեզուով կարելի է միայն արտաքին աշխարհի առարկաները արտայայտել և երբեք չէ կարելի վերացական որ և է զարգաւոր արտայայտել:

Դարերի ընթացքում, այն է մինչև 1822 թիւը Բրազիլիան Պորտուգալիայի գաղութանութիւն էր կազմում: Մայր-երկրից աշխատում էր ձնել և հլու հպատակութեան մէջ պահել երկիրը, բաժանելով վարչական տեղերը միմայն բնիկ պորտուգալացիների, հոլանդացիներ էր ստորկութիւնը և ամեն միջոց դուրս էր դնում որ երկիրը անհատական, ինքնուրուշ կերպով չը զարգանայ, ամեն ջանք դուրս դնելով որքան կարելի է շատ հարստահարել երկիրը ու երկրի հարստութիւնները պետական զանձարանի օգտին: Դարերի ընթացքում ապստամբութիւնների բազմութիւն փորձեր եղան Պորտուգալիայից բաժանվելու նպատակով, բայց այդ յեղափոխութիւնները անաջող վախճան էին ունենում: Վերջապէս Պորտուգալիայի ցովհան VI Թագաւորի որդին, Դոն-Պեդրօ, որ փոխարէպ էր Բրազիլիայում, ստիպվեց կրկին յեղափոխութիւնների պատճառով մայիսի 13-ին 1822 թիւն բաժանվել մայր-երկրից և Պեդրօ I-ի անունով հռչակեց իրան անկախ Բրազիլիայի սահմանադրական կայսր Բրազիլիայի տրվեց սահմանադրութիւն, հաստատվեցան պատգամաւորների քաղաքին ժողովը և անաջող, արեւելք մտնելը կատարեցին զատութիւն, և միմայնութիւնը յայտնվեց պատասխանատու պատգամաւորների ժողովի առջև: Բայց դեռ երկար ժամանակ շարունակվեցան անկարգութիւններ ու խռովութիւններ երկրի մէջ: Անդադար այս կամ այն նահանգի մէջ լինում էին այլ և այլ ապստամբութիւններ, մանաւանդ ձորտերի ապստամբութիւններ. անդադար փոփոխվում էին միմայնութիւններ, և Բրազիլիան ստիպված էր, բացի սրանց, անհրաժեշտաբար պատերազմներ մղել իրան անհանգիստ դնող հարեւան հանրապետութիւնների դէմ:

Ստրկութիւնը Բրազիլիայում վերացվեց մի քանի տեղերի մասին աւելորդ չէ մի քանի տեղերի մասին, հաղորդելու իշուցի աշխարհի (ցեղը) առանձին սահման ունեն, բաւական բազմամարդ են նրանց գիւղերը, մեծ մասամբ բնակվում են փալուի կողմերը, անկախ ազգ են և հարկ էլ չեն տալիս, դրանց մեծ մասը զինուորաված են: Շատ ցեղեր ամեն կողմ բնակ են, հազար հինգ հարկը աւազակ կարող են ունենալ: Խառնցիք, որոնցից շատերը գէնք են կրում և ապրում են աւազակութեամբ՝ անմշակ թողնելով իրանց բուսած ընդարձակ արգաւանդ հողերը: Հաւան ցեղեր բուսում են Սլիփան լեռան ստորոտը, այդ լեռան խոռոչները և այլերը նրանց ապաստարանն է, Մանազկեթով քաղաքի կողմը լեռնադաշտը իրանց աւազակութեան ասպարէզը, Արձկեն և իւրեք իրանց ձրիապէս ապրում աստապարարողը: Ջէլալցիք բուսել են Բայադէտի և Ալաշկերտի բարձր դրեքերը, կատաղի արկունարեւ մի ցեղ է և առանց մօրթիւն չէ կողոպտում:

Հետաքրքիր են եղիղիները, կղզայները, ուստի և պիտի ներս, որ փոքր ինչ երկար խոսեմ այդ տարբերակ քրեական ցեղերի վրա: Եղիղիները բնակվում են աւելի Արձակ, Սլեբուտի և Բայադէտի կողմերը: 1820 թիւականներին ունէին նրանք առանձին իշխանութիւն Ռնտովնի մէջ, որ նստում էր նրանց Մերքը իշխանը և որին Օսմանեան կառավարութիւնը ու

միմայն մի քանի տարի առաջ Բրազիլիայի ներկայ կայսրի ժամանակ:

Բրազիլիան անկախ դառնալով անհաւատալի արագ կերպով առաջ դնաց նիւթական և մտաւոր զարգացման ճանապարհով: Երկրի առեւտուրը, արդիւնագործութիւնը և երկրագործութիւնը սկսեցին ծաղկել, և ներկայ թիւի Պարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսի մէջ Բրազիլիան ամբողջ աշխարհի առջև հանդիսացաւ որպէս երկրաշուտի ամենաառաջդէմ երկրներից մինը: Այժմ Բրազիլիան ունի բազմաթիւ դործարաններ և հանքագործարաններ, բազմաթիւ բանկային և առեւտրական տներ և ընդարձակ վաճառականութիւն: Երկրում հիմնվեցան մի քանի համալսարաններ, բազմաթիւ դպրոցներ, մուզէոններ և զբոսարաններ:

Միայն մի կէտ կայ, որը սուտ էր դըրցում Բրազիլիայի մտաւոր և հոգեւոր, ուրեմն և քաղաքական կեանքի անարգել զարգացման վրա, դա կաթոլիկ եկեղեցու անհամբերող օգին էր: Բրազիլիայի բնակիչների մեծամասնութիւնը կաթոլիկ դաւանութեան պատկանելով, եղուրտների ազդեցութիւնը երկրի մէջ չափեց դուրս մեծ է եղել միշտ այդ պետութեան մէջ: Այն աստիճան անհամբերող էր այդ օգին, որ երկրի սահմանադրական օրէնքների մի յօդուածի զօրութեամբ պատգամաւորների ժողովի անգամ կարող էր ընտրվել միմայն կաթոլիկ դաւանութեան պատկանողը: Այժմ Բրազիլիան հանրապետութիւն դառնալով, կազմում է Բրազիլիական միացեալ-նահանգները: Իւրաքանչիւր նահանգը իրենց ներկայացուցիչներ ունի երկրի ընդհանուր պարլամենտի մէջ:

Բրազիլիան շատ հարուստ երկիր է կենդանական, բուսական և մանաւանդ հանքային բերքերով: Մանաւանդ հռչակված են Բրազիլիայի աղամանները: Շատ տեղերում երկիրը դեռ ևս հետաքրքրված էլ չէ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Կարծիք չը կայ, որ մարդու կանոնաւոր դար-

դարկված մէկը նուաճելով՝ բունց և տարաւ կ. Պօլիս, յետոյ երբ կառավարութիւնը տեսաւ թէ այդ ցեղը աւելի քրիստոնեայ է քան մահմադական, մեծ հալածանք հանց նրա դէմ, անհետացրեց Մերքը իշխանին և ցրվեց այդ ցեղը զանազան կողմերում: Դրանով չափեց նա ոչնչացնել եղիղիների զգուշացրեց դէպի մահմեդականները, այնպէս որ, մի եղիղի եթէ աջողի սպանել մի մահմեդական՝ համարվում է իրանց մէջ մեծ գործ, արքայութիւն է դնալ կարծում այն եղիղին, որը կը մորթէ մի մահմեդական մուլայ և կը խմէ նրա արիւնը. — այդ աստիճանի ատելութիւն ունեն նրանք դէպի մահմեդականները:

Նրանց կրօնը, նրանց սովորութիւնները բոլորովին հակառակ են միւս քրեւորելի սովորութիւններին և կրօններին: Նրանք հաւատում են Գրիստօսին՝ որին իսաւր նուրանի՝ են կոչում, ունեն «կալայ» կոչվող կրօնաւորներ, որոնք հագնվում են ծիւղ մեր անապատական վարդապետների նման. ունեն անձայն պատարաւ, սակայն ունեն նաև հետաքրքիր նախապաշարումներ: Հաւատալով, որ սատանաները անկեալ հրեշտակներ են և ամենազուրկ Աստուած պիտի մի ժամանակ ներկուր նրանց, վերածէ իրանց նախկին վիճակի մէջ՝ չեն նշողում սատանային, այլ յարգում են նրան՝ այնպէս, ինչպէս որ մենք կը ցաւենք և չենք հարուածել մի յանցաւորի, որը երկար ժամանակ կրում է իր յանցանքների պատիժը: Եւ որովհետեւ սատանան եղիղիների

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՍԱԿՆԵՐ ԹԻՐԻՔԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

XI

188... հոկտեմբերի 25, Վան:

Բարեկամ.

Անցեալ նամակում խօսելով այս երկրի հարստութիւնների վրա, մտաւայ ընդ փոքր ինչ խօսելու հանքաքանական մասի վրա: Նախ մի երկու խօսք այդ մասին:

Երկրի կերպարանք Բերկիլից, ուր քնացել էի տեսնելու Շէյխ իրադուլաշի աւերած նաւթի հանքը, որին գտել է Առաւելդեանց անունով մի վանեցի: Հանքի գտնված տեղը մի ձորակ է, Գուրծօթ գիւղից ոչ շատ հեռու՝ Բէշ-Բարմազ կոչվող լեռների մէջ: Պատմում են թէ յաջողված էր նաւթ հանել իսկ, փորելով ջրհորների նման հորեր, մինչև այժմ էլ կարելի է տեսնել այդտեղ վտակներ, որոնց ջրի երեսից ձորում է սև նաւթը, բայց ի հարկէ դրանով չէ կարելի հաստատել թէ նաւթ կայ այդտեղ, այլ այն ընկերութեան անդամներով որին կազմել էր իշխաւ անձը, և որը այժմ իսկ աշխատում է կազմակերպվել՝ առկայ երկրի այս անապատով վիճակը երկմտեցնում է նրանց. մանաւանդ որ Բերկիլի մէջ վիտում են քրեւորելի բազմաթիւ ցեղեր՝ ու

գաղման համար, հարկաւոր է մտաւոր կրթութիւնը միացնել ֆիզիկականի հետ: Միայն առողջ, ուժեղ, առողջ և զերաշարժ մարմին մէջ կարող է ապրել առողջ, համարձակ, անվիհեր և հաստատուն հոգի:

Նստողական կեանքը և մտաւորական պարպումները սպառնցում և աւերում են ֆիզիկական ուժերը, որոնց զօրացնելու համար հարկաւոր է շարժումն, կամ մարմնամարզական վարժումները:

Այս դարի սկզբին արդէն Գերմանիայի մէջ էրան և Շվեդիայի մէջ լինող առաջարկում էին կրթութիւնը հիմնել մարդու ֆիզիկական և հոգեւոր ուժերի միաւորութեան վրա: Լինող ուսումնասիրել է մարմնամարզական շարժումների ազդեցութիւնը մկանունների, ջրերի, զլխային և ողնաշարի ուղղի, սրտի բարձրման և արիւնի շրջանի վրա և այդ ի նկատի առնելով նա առեղծն է մանկավարժական և բժշկական մարմնամարզութիւն. առաջինը գործածվում է մանկավարժական նպատակով և նրա ազդեցութիւնը ընդհանուր է, երկրորդը գործածվում է բժշկական նպատակով և ունի տեղական ազդեցութիւն:

Մարմնամարզութիւնը տալիս է միջոց ֆիզիկական ուժերի զարգացման համար և ուղղելով մարդու մարմնի կազմակերպմանը, դարձնում է նրան շնորհալի, աղատ, արագաշարժ, առողջ, ուժեղ, ինքնավստահ և աներկիւղ: Քանի որ մարդն աւելի տիրապետում է իր ֆիզիկական մարմնի վրա, այսինքն քանի նա հնարավորեցնում է հպարտանքով մարմնի մասերի շարժումը իր կամքին, այնքան աւելի վստահ է լինում իր գործերի մէջ: Այս հանգամանքը պարզ երևում է միշտ և անհամարժեք մարդու ամբողջ արտաքին կերպարանքի վրա, նրա ձևերի և քայլերի վրա:

Եզերը, ձիւրիսի փիլիսոփայութեան և մանկավարժութեան նախնին պրոֆէսորը, ասում է թէ մարմնամարզութիւնը կը վերաբերի ոչ թէ միայն հայրենեաց, որի համար պատրաստում է քաջասիրտ պաշտպաններ, այլ և ազգի ընդհանուր կրթութեան, տարածելով իր ազդեցութիւնը նոյնքան առողջութեան վրա, որը նա գործադրում է և ուսումնական, և մշակութային հաստատուն դարձնելով նրան, և մտքի վրա, որը ընդարձակվում է համաձայն մարդու կրթելի լայն նախալով...

Ներկայ ժամանակիս ամբողջ արևմտեան Եւրոպայում չը կայ ուսումնական, որի մէջ մարմնամարզութիւնը չուսուցանվէր միև ուսման առարկաների հետ: Ֆրանսիայում, իբրև միջոց մտաւոր յօդանոթութեան ոգէմ, յօրինված են դպրոցական վաշտեր, դրանց մէջ սովորեցնում են երիտասարդներին զինուորական վարժութիւններ, որոնք ծառայում են պատանիներին որպէս մարմնամարզութիւն:

Մօտ օրերումս Ռուսաստանի բոլոր քաղաքային ուսումնարանների մէջ ևս մարմնամարզութեան կրթութիւնը պարտադիր արեցին: Դրա

կարծիքով գիտնի տալը բանտարկված է, ուստի չեն թըում գետին և մինչև անգամ սաստիկ բարկանում են երբ մէկը նշովում է սաստանային կամ թըում է գետին: Մի ուրիշ անբացատրելի նախապաշարում ևս պատմեմ ընդ:

Եթէ մի եղիդի առջև քաշես մի գիծ՝ նա այդ գիծը չի անցնիլ, իսկ եթէ շուրջը քաշես, նա կը մնայ կանգնած և մինչև իր աղաչանքներով զիծը չնչն չը տայ՝ նա այդ շրջանից դուրս չի գնայ, չի անցնիլ գիծ վրայից:

Խում են գիտնի և եթէ իրանց երկու ձեռքով բռնած գաւաթից մի կաթիլ գետին թափվի՝ պարտաւոր են լքել և չը թողնիլ որ մնայ:

Առաւօտեանները աթոթում են նրանք ճիշտ արևապայտների պէս: Միացնում են երկու ձեռքերը, թողնում են որ արեւ իրանց լսալաձև զրած թրմամատերի վրա դարն և այդ համարերելով եւեք անգամ, դնում են ճակատներին:

Երբում են «խաճը նուրանի» և «Մէլէքը զառուխ» (անկուղ հրեշտակի), նաև մի ինչ որ «Սլէյխ» անուններով:

Ահասարակ մի խաղաղ, երկրագործութեամբ զբաղվող, աւագակութեան և անբարոյականութեան խիստ հակառակ, սակայն ծածուկ՝ գողութեան բոլորովին վարժված, քրիստոնեաներին սիրող և նրանց հետ սերտ բարեկամութիւն հաստատող մի ազգ են կազմում եղիդները, սաստիկ ատում են մահմետականներին, չեն ուտում նը:

համար անցնալ տարի կազմված էր ժողովրդական լուսաւորութեան, զինուորական և ներքին գործերի միևնուրոյեաներից ներկայացուցիչների յանձնաժողով, որը մշակել էր ծրարիւր Համաձայն այդ ծրարիւր մարմնամարզական դրամներին համար միջնակարգ ուսումնարաններին մէջ նշանակվում է շարժական երկու դաս, իսկ ստորին կարգի ուսումնարաններին մէջ երեք դաս: Այդ ժամանակամիջոցը պէտք է բաժանվի այնպէս, որ դրա մեծ մասը գործադրվի ճշգրտութեամբ մարմնամարզական դրամներին վրա, իսկ մնացածը զինուորական պարապմունքներին: Զինուորական դրամներին նպատակը այն է, որ աշակերտները բարձրագույն կրթվին, սովորեն կարգ պահել ուսումնարաններին մէջ և գլխաւորապէս պատրաստվին զինուորական ծառայութեան, որը այժմ համահասարակ պարտաւորական է ամեն դասակարգի և աստիճանի մարդկանց:

Յանկայի է, որ մեր ազգային դպրոցներին մէջ ևս կատարեալ ուշադրութիւն դարձնելի ֆիզիկական կրթութեան վրա և մարմնամարզութիւնը ընդունվէր որպէս պարտադիր առարկայ, որպէս զի ապագայում մեր մանուկ սերունդը չը մեղադրէ իր դաստիարակներին՝ զրկված լինելով ֆիզիկական կրթութիւնից, որը անհրաժեշտ է իւրաքանչիւր պատանու. առողջութեան համար:

ՆԱՄՍԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Նոյնմբերի 10-ին
Նօրերումս Բագուի մէջ 125 ընտանիք և բըծիչ Տէր-Յանեսանց իրանց մէջ կայացրին մի պայմանագիր, որի տպած մի պատճենը առիթ ունեցալ տեսնելու Պայմանագրի բաժանված է 16 յօդաւանդների վրա, որոնք պարզում են իւրաքանչիւր ընտանիքի պարտքը և իրաւունքները և բժշկի պարտականութիւնը՝ հարկաւոր միջոցին, 125 ընտանիքի մէջ պատահած հիւանդներին այցելելու: Պայմանագրից երևում է, որ 125 ընտանիքից 100-ը պիտի վճարեն իրանց ընտանեկան բժշկին տարեկան 1,500 ռուբլի, իսկ չքաւոր դասին պատկանող 25 ընտանիքի հիւանդներին այցելութիւնը բժշկը պարտաւոր է ծրի կատարել: Բժիշկը պիտի ամիսը մի անգամ այցելէ իւրաքանչիւր ընտանիք, ինքը վճարելով և կառքի վարձը, իսկ միև հիւանդ եղած դէպքում այցելութիւնների կառքի վարձը հիւանդ ընտանիքի վրա է: Համախորհուրդի (կոնսիլիումի) համար հրաւիրած բժշկին հիւանդատեղը պիտի վճարէ: Իր հիւանդութեան ժամանակ բժիշկը պարտաւորվում է իր հաշուով հրաւիրել մի ալ բժիշկ, 125 ընտանիքի բժշկի պաշտօնը կատարելու համար, մի և նոյն պայմանագրով: Տեղական զեղակահառ Նիլին խոստանում է փող վճարող 100 ընտանիքների հիւանդներին համար զեղերի գները 20% զիջողութիւն անել, իսկ 25 անվարձ չքաւոր ընտանիքներին հիւանդների

բանց հետ և չեն առնում նրանցից ոչինչ:
Ունեն կրօնապետ Հալթը քաղաքում, ունեն մասնաւոր շէյխեր ամուսնացած, իսկ իրանք առհասարակ մի կին են ունենում և այդ կանայք ազատ խօսում, նստում և ուտում են առանց փախելու մարդիկներից: Ունեւանում մինչև այժմ ամեն ոք կարող է տեսնել նրանց Միւրղը իշխանի տեղակալ ամրոցը և կարող է լսել նրա պատմութիւնը:

Ազըլբայները եղիդներին մօտ մի ցեղ են, առհասարակ բնակվում են Փայուի, Չարսանջաքի և Խարբերդի կողմերը. հազնվում են շատ խեղճ, համարեա բոլրիկ և զուլում բաց են մանգալիս և արել մէջ շատ մնալով սեպցել են:

Ունեն իրանց մէջ քրիստոնեական դադտնի աւորողութիւններ, աթոթատեղի չունեն առհասարակ, հայերին են խօսում և շատ պատվում են հայ կրօնաւորներին:

Այդ ազգաբնակչութիւններից բացի, վասպուրականի մէջ կան ասորիներ, որոնք բռնել են Արշալի մի քանի գիւղեր և անմատչելի լեռնադաշտեր: Նրանց կրօնապետը կոչվում է Մարշիլմօն, որի համար ասում են թէ՛ երբէք միև չէ ուտում:

Ասորիները բաժանվում են զանազան խիստ անկիրթ, բոլորովին անգին, անգրագէտ ցեղերի, սաստիկ կեղտոտ են պահում թէ իրանց անձը թէ բնակութիւնները, սակայն հայերի հետ բա-

համար տարեկան 200 ռուբլի արժողութեամբ ծրի զեղեր մատակարարել:

Համակրելով և օգտաւետ համարելով այդպիսի մի բնկերակցական գործունէութիւնը, չենք կարող մատնանել չանել և այն պակասութիւնների վրա, որոնք պայմանագրի ճիշդ կատարման համար արգելքներ յարուցանելով, վերջի վերջոյ զգոհութիւնների պատճառ կարող են լինել: Մենք ֆիզիկական անկարելի և անիրագործելի ենք համարում պայմանագրի մի քանի կետերը: Հնարաւոր է արդեօք մի բժշկի կառավարել 125 ընտանիք, եթէ իւրաքանչիւր ընտանիքի մէջ minimum 5 հոգի ընդունենք. նմանապէս եթէ հիւանդներին թիւը 40% ընդունենք, ուրեմն օրը 25 հիւանդ մարդկանց կարող է այցելել մի բըծիչ և կատարեալ կերպով վերահսկողութիւն ունենալ: Վեցերորդ յօդուածի համաձայն արական սեռին պատկանող թիւը հիւանդները պիտի երթնեն բժշկի բուժարանը՝ բժշկական խորհուրդը ստանալու համար: Բայց այդ կարգին պատկանող հիւանդները շատ քիչ կը լինեն, միև նոյն ժամանակ թիւը կարծեցեալ մանուկ հիւանդներին մեր կարծիքով, բուժարան տանել անօրոգէս և վնասակար է, մանաւանդ կոյրորդի, կամ թղթերի հիւանդութեան դէպքերում: Եթէ աւելացնենք, որ մի օր և է էպիդէմիայի ժամանակ գերդաստանների մէջ հիւանդներին թիւը պիտի աւելանայ, այն ժամանակ այդպիսի պայմանագրի յօդուածները պիտի անիրագործելի մընան: Բժիշկը չէ կարող 24 ժամ հիւանդներով պարապել, նրան հարկաւոր է հանգստութիւն, ճաշելու ժամանակ և գոնէ օրը երեք ժամ բժշկական լրացիւնների և ամապիւրների ուսումնասիրութեան համար: Մեր կարծիքով, մի բժիշկ 50 գերդաստանից աւելի կառավարել անկարող է:

Իսկ ինչ կը վերաբերի բժշկի աշխատութեան վարձի քանակութեանը, մեր կարծիքով, 125 ընտանիքը 1,500 ռուբլի, կամ իւրաքանչիւր ընտանիք 12 ռուբլի տարեկան վարձը չէ գնահատում բժշկի տաժանագիր աշխատանքը, և զա աւելի է կսպլուտացրիւ է, քան թէ աշխատանքի գնահատութիւն: Յամենայն դէպս մենք ուրախ կը լինենք, եթէ մի այդպիսի պայման՝ բժշկի և հասարակութեան մէջ՝ հոգաբարձի, քանի որ դա նպատակաւոր է հասարակութեան համար: Բայց իրադրեցիւ է արդեօք:

Բժիշկ ***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս յայտնի է թեմական առաջնորդ Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան թողնում է թեմը և ուղևորվում է Եմիլիան: Թիֆլիսի հայոց հասարակութիւնը խմանալով որ սրբազանը բաւական տկար է և նիւթական միջոց չունի բըծիչիկում, քանի որ նա առաջնորդարանից դուրս է գալիս բոլորովին աղքատ, վճռել է մի փոքրիկ գումար հաւաքել նրա համար, որպէս զի նա կարողանայ գոնէ հոգ տանել իր առողջու-

թեան մասին: Այդ նպատակով քաղաքիս հայերի մի քանի շրջաններում սկսեցին փող ժողովել և մի շաբաթվայ ընթացքում հաւաքվեց արդէն 5000 ռուբլու գումար:

Լսում ենք որ Արիստակէս եպիսկոպոսի Թիֆլիսից ծանապարհ դնելու ժամանակ զիտաւորութիւն կայ հայկերոյթ տալ սրբազանին:

Պ. ՎՈՐՔԻՄԻՐԻ Ռեզայի լիկէրների գործարանի ներկայացուցիչը Թիֆլիսի, տեղեկանալով, որ վճռված է կովկասեան Յուզասանդէօի հրապարակ քաղաքային այգի դարձնելու, ընծայեց իր ահազին և զեղեցիկ փայտեայ վիտրինը (պահարանը), որը զրկած էր ցուցահանդէսում, ապագայ այգու բուֆէտին:

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ բացվել է մի նոր զբաղմունքանոց և լրագրական գործակալութիւն: Յիշեալ հաստատութեան ահը, պ. Նիկոլաձէ, ընդունում է իր գործակալութեան մէջ բոլոր թէ Ռուսաստանի և թէ արտասահմանի հրատարակութիւնները համար բաժանորդագրութիւն՝ խմբագրական գներով: Ի միջի այլոց յիշեալ գործակալութեան մէջ ընդունվում է և «Մշակի» բաժանորդագրութիւնը:

Մեզ գրում են որ Չանդեղուրի գաւառի զինուորակոչական տեսանը անցեալ ամսի 15-ից սկսել է իր գործունէութիւնը և հրաւիրել է բոլոր շրջակայ հայաբնակ և մալական զիւղերից զինուորացուներին զէպի վիճակահանութիւնը: Նոյն ամսի 15-ին կատարվեց առաջին վիճակահանութիւնը Ղարաբլիտում, 25-ին Արցախիցում և ապա ատեսանը վերջացնելով իր գործը այդ կրկու զիւղերում, վերադարձել է նոյնմբերի 5-ին Գորիս, որտեղ և սկսել է ենթարկել վիճակահանութեան Գորիսի և շրջակայ զիւղերի զինուորացու երիտասարդներին: Աթոռը գաւառը, ինչպէս լսել է թղթակիցը, պէտք է 84 զինուոր տայ:

ԳՕՐԻՍԻՑ մեզ գրում են որ նոյնմբերի 7-ին այդտեղ և շրջակայքում ձին սկսեց գալ և ծածկեց գետինը ճաւորը արշին խորութեան սպիտակ սաւառով: Առաւօտները և գիշերները բաւական ցուրտ է լինում:

Նոյնմբերի 12-ին Թիֆլիսում ձինսխառն անձրև եկաւ, ձինը անմիջապէս հալվում էր:

Թիւրքաց Հայաստանի Տիգրանակերտ քաղաքից Արտասահմանի հայոց լրագրներին ի միջի այլոց գրում են «Մայիս ամսին մէջ 4 Հայեր մահմետականութիւն ընդունեցին Տիգրանակերտի մէջ՝ մին 25 տարեկան Յակոբ անուն անձն էր, երկրորդը Մադուգեցի 18 տարեկան պատանի մը, երրորդը Ալիքի երկու եղբայրներ, մեծը 12, փոքրը 10 տարեկան: Չորսն ալ անմիջապէս թրիստուեցան բոտ Թրքաց սովորութեան»:

այժմ սկսել են եւրոպական հաղուստի գործաւորութիւնը, թէև շատ քիչ կարող էք տեսնել օսլայեա շապիկ հագնողներ և կամ եթէ կան՝ այն էլ առանց վղկապիւրի: Շատ սիրում են թէ հայերը և թէ տաճիկները՝ հագնել կրկնաօշիկներ:

Երբ կը գրեմ վանեցի կանանց մասին, կը զըբում նաև նրանց հագուստների և սովորութիւնների մասին:

Տաճիկներին և հայերի բնակութիւնները խիստ տարբերվում են միմեանցից: Որչափ որ կեղտոտ և ցած դառնով, վանդակապատ և փողերիկ լուսամտներով, առջև կովի աղբ լցրած տներ տեսնէք՝ իմացէք որ տաճիկական տներ են. իսկ հայի տունը սնկի մեծ դուռ, որի առջևը ջուր ցանված և աւելված է, մեծ մեծ լուսամտներով երկայրկանի սենեկներ, ետեւը ընդարձակ պարտէզ և լուսամտներից մեծ մասը ապակիով պատած, մինչդեռ թուրքերինը առհասարակ թղթերով են ծածկված և այդ թղթերիցն էլ լոյս առնելու համար՝ ծէթով օծած:

Մի բան, որը փայլում է Այգեանտանի փողոցներում և որը բոլորովին բացակայ է Երզրումի փողոցներից՝ մաքրութիւնն է: Վանեցիք առհասարակ խիստ մաքրասէր են, ուստի և բժիշկ չը կայ վատեան, որովհետև հիւանդացու էլ շատ չափ քիչ կայ:

Ապրի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 նոյեմբերի: Ռուսաց արտերկրային 500-ամեակի առթիվ մեծ խնամք Միխայիլ Նիկոլայիվիչը ստացաւ Բարձրագոյն հրովարտակ, որով յայտնում է թագաւոր Ալեքսանդր խորին երախտագիտութիւնը Նրա երկարամեայ աշխատութիւններ համար՝ յօգուտ Ռուսաց արտերկրային բարգաւաճման: Երէկ Միխայիլի մահնեմում ներկայացան թագաւոր Ալեքսանդր խորին առիթով եկած արտերկրային զինուորական չորսաները ներկայացուցին: Երէկ Պետրոպոլիսի ամբողջ տեղի ունեցաւ զանազան հիմնարկութիւնների կողմից պատգամաւորութիւններին ընդունելը: Ընդունում էր Մեծ խնամք Միխայիլ Նիկոլայիվիչը, որը չորսանակաւ յայտնեց, որ յայտնեց որ արտերկրային կը արգարացնեն Միխայիլի յայտնը: 5 1/2 ժամին ազնւականները ժողովարանում տեղի ունեցաւ ընկերական ծառ, որին ներկայ էին Մեծ խնամք Միխայիլ Նիկոլայիվիչը և իր օղորդ հետ և Մեկ-ընկերակը-Ստրելկովի զբոսը:

ԹԷԼԵԳՐԱՄ, 10 նոյեմբերի: Պարսկաստանում խորհրան ստատկանում է, և տարածում է արեւելեան ուղղութեամբ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 նոյեմբերի: Հրատարակված է համառուական կրկնապատկութեան ընկերութեան կանոնադրութիւնը, որը ունի ակցիոններ 10 միլիոն զբաղադրութեան: Ընկերութեան հասարակական կարեւոր նշանակութիւն են տալիս:

ԽԱՐԿՈՎ, 10 նոյեմբերի: Այսօր զէպիտանի ստատկի սովետին Տասկինի նախագահութեամբ բացված է հարաւային Ռուսաստանի համալսարանը: Ժամանակը 14-րդ ժողովը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 նոյեմբերի: Երէկ Մեծ խնամք Միխայիլ Նիկոլայիվիչի մօտ տեղի ունեցաւ նախաճաշիկ, որին ներկայ էին բոլոր արտերկրային զինուորայինը և Պետերբուրգ եկած արտերկրային բոլոր ներկայացուցիչները:

ՍԱՍՏՈՒՆ, 11 նոյեմբերի: Հոկտեմբերի 18-ից մինչև 22-ը տեղի ունեցած ցրտերի պատճառով, թուրքստանի բամբակի բերքի երրորդ մասը փչացաւ, իսկ սեպտեմբերի 18-ի ցրտի պատճառով բամբակի առաջին բաղը փչացաւ:

ՊԱՐԻՅ, 11 նոյեմբերի: Սենատը հաստատեց 58 միլիոն ֆրանկի փոխառութիւնը, որով պէտք է նոր նաւեր կառուցվեն:

ԱԹԼԵՏ, 11 նոյեմբերի: Այսօր այտեղից ուղևորվեց գերմանական այրի կայսրուհի Ալիս-Բա զէպի. Կորֆու, որտեղ պէտք է պատահէր աւստրիական կայսրուհու հետ, բայց վերջինս յանկարծակի կերպով հեռացաւ կղզուց:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 11 նոյեմբերի: Ստանբուլ հրամայել է խիստ ընդունելի նշանակել Հայաստանում թուրքերի ձեռքով գործած բռնութիւնների վերաբերմամբ:

ՆԻՅՅԱ, 11 նոյեմբերի: Երէկ օպերային թատրոնում ներկայ գտնված Մեծ խնամք Վլադիմիր Ալեքսանդրովիչ և Պետր Նիկոլայիվիչ հասարակութեան կողմից ջերմ ցոյցերի առարկայ դարձան:

ԲԵՐԼԻՆ, 11 նոյեմբերի: Ստացված է տեղեկութիւն, որ Աֆրիկայում կործանվեց ոչ թէ Պետերսի գերմանական, այլ անգլիական էկսպէդիցիան:

ԲՕՄԲԵ, 11 նոյեմբերի: Միջին Հնդկաստանի լեռնաշղթայի կողմերի ցեղը ապստամբեց, քարու քանդ արեց ատենները և սպանութիւններ կատարեց: Ապստամբները պահանջում են առհասարակ հարկերի մեղմեցնելը և կառավարութեան տրվող հարկի ոչնչացնելը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 նոյեմբերի: Ի նկատի ունենալով, որ Չերնոգորիայում սով է, ու սինոզը որոշեց, որ կարգադրութիւն ստանալուց յետոյ, կրակի և տօն օրերը բոլոր եկեղեցիներում զանձանակ հաւաքելի յօգուտ սովաւոր չերնոգորցիներին, և որ եկեղեցական սպասաւորները կարելի կզածին չափ օգնութիւն ցոյց տալին զրանց նոյն իսկ եկեղեցական գումարներով:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 նոյեմբերի: Թագաւորական ճեարարիչ երէկ արտասահմանից վերադարձաւ «Новое Время» հաղորդում է իբրև լուր, որ առաջիկայ տարւոյ սկզբներում քաղաքացիական մասի գլխաւոր կառավարչի պաշտօնը կովկասում վերաբաշխւի և փոխարքայութիւնը վերականգնուի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐԱՍ

Նոյեմբերի 10-ին			
Լոնդոնի վրա 10 ֆունտ արծէն	93	75	75
Բեռլինի վրա 100 մարկ	45	90	90
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ	37	15	15
Ռուսի	արծէն	7	61
Մաքսային կուպոններ	151	25	25
Արծաթ	1	10	10
Բորսային դիվիդենդներ	6	70	70
Պետական 5% տոմս 1-ին շրջանի	99	12	12
— 2-րդ	98	75	75
— 3-րդ	98	75	75
— 4-րդ	98	75	75
— 5-րդ	98	75	75
— 6-րդ	98	75	75
Նոր 4%	84	—	—
Արեւելեան 5% փոխառութիւն 1-ին շրջ.	99	12	12
— 2-րդ	98	75	75
— 3-րդ	99	—	—
Ներքին 5% առաջին փոխառութիւն	245	50	50
— երկրորդ	224	75	75
5 1/2% ընդամեն	101	87	87
Ոսկեայ ընդամեն	171	50	50
Նոյեմբերի կոնսոլիդ. փոխառ.	141	—	—
Նոր երկաթուղային ընդամեն	98	87	87
5% գրաւական թղթեր կալուած.	—	—	—
— փոխ. կրեդ. ընկ. մետ.	147	25	25
— թղթադ.	91	62	62
Գրաւ. թղթ. Ազն. բանկի	98	—	—
Գլխավոր բանկի	102	—	—
6% գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի—27 և 43տ.	97	—	—
— Բոլշայի—18 և 43տ.	97	50	50
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օրդն.	—	—	—
— զանգարան	93	87	87
Ստանկայի քաղաք. օրդնադրանք	93	50	50
Սեզայի	93	37	37
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օրդ.	84	25	25
Ս. Պետերբուրգի բորսայի տրամադրութիւնը	—	—	—
զանգադ է:	—	—	—

Խմբագիր-հրատարակող ԳԻՒԳՈՐ ԱՐՄՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ռ Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Լոյս տեսաւ Յ. Իւսուֆեանի հրատարակութեամբ առանձին գրքով
ԵՆԻՉԵՐԻ
(Թիւրքահայերի կեանքից)
Գրեց Վ. Փափագեանց
(Արտատպած «Մշակ» լրագրից)
Գինն է 5 կոպէկ:

1—5

ՄԱՍՏՈՒՆ ԵՆ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱՋԻՆՈՒՄ
(ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅՈՒՄ)
Անգլիական մահապալիկներ, թամբեր, ամաններ, կարպետներ, սապօն, գրչահատներ, մկրտոններ, ածիլներ, մատուցարաններ, պատրոններ, զիլզաներ (3 ը. հարկերը), կլէնկա, արտաքնոցներ համար թուղթ, զլիւի և շորերի վրձիններ, բիսկվիտներ, թէյ, թէյամաններ, զրիչներ, մագերի վերանորոգիչ Մակ-Մաստեր և այլն:

1—10

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.
ՅՐԱՆՍՊՈՐՏԱՆ ԵՄԱԿԱՐԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱՐՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ, մասնով Կ. ՊՈԼԻՍ, ՍԱՄՍՈՆ և ՏՐԱՊԻՉՈՆ:
Երթևեկութիւնը չորեքշաբթի 1889 թ. վերջին քառօրէի համար փոխված է, սկսած հոկտեմբերի 11-ից, այդ փոփոխութիւնը վերաբերում է Բաթոնի չորեքշաբթի դուրս գալուն, որը նշանակված է չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթ մի անգամ, փոխանակ հինգշաբթի օրերը:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ԴՈՒՐՍ ԿԸ ԳԱՆ			
11	Հոկտեմբերի չորեքշաբ.	«ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ»	
25	»	«ԱՐՄԵՆԻԱ»	
8	Նոյեմբերի	«ԱՆԱՏՈԼԻԱ»	
22	»	«ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ»	
6	Դեկտեմբերի	«ԱՐՄԵՆԻԱ»	
20	»	«ԱՆԱՏՈԼԻԱ»	

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին պէտք է դիմել Ընկերութեան ագէնտներին:

Թիֆլիսում, պ. ԲԸՆՈՒՆ, նախկ. Արժուճու գալէրէյայում, № 14.
Բաթոնում, պ. ԳԱՐԱՆԻՈՆԻՆ, Նաբերէժնայում:

2—3 (Կ. Ն.)

ՄԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որը արտասահմանեան մի դպրոցում ուսում առած է, որը հմուտ է անգլիերէն, ֆրանսերէն, հայերէն և թիւրքերէն լեզուների, ցանկաւորւմ է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կամ յիշեալ լեզուների մասնաւոր տներում դասատու լինել, կամ որ և է առեւտրական հիմնարկութիւններում հաշւապահութեան և օտար լեզուների զբաղմունքի մասին պաշտօն վարել:

Հասցէի համար դիմել կամ «Մշակ» խմբագրութեանը, կամ պ. Ալեքսանդր Սաւ-փանեանցին, Ջուլալովի քաղաքապետարանում:

9—10

ՀԱՅՈՒՆԵԿԱՆ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ա Ռ Ե Ի Տ Ր Ա Կ Ա Ն Բ Ա Ն Կ Ի

ց1-ն Նոյեմբերի 1889

Պ Ա Հ Ա Ն Զ Բ				Պ Ա Ր Տ Բ			
Թիֆլիսում		Բազուի բաժն.	Ընդամենը	Թիֆլիսում		Բազուի բաժն.	Ընդամենը
1. Գրամարկ (առձեռն թղթադրամ)	63,680—38	47,985—71	111,666—09	1. Հիմնական դրամադրու	1,000,000 —	—	1,000,000 —
2. Ընթացիկ հաշիւ Պետական Բանկ. բաժնու.	65,174—06	140,000 —	205,174—06	2. Պահեստի դրամադրու	165,571—28	—	165,571—28
3. Զեղջուռն (Disconto) մուրհակաց երկու ստա-	2,612,390—70	797,217—92	3,409,608—68	3. Գրամական աւանդներ	—	—	—
4. Զեղջուռն մուրհակաց մէկ ստորագրու-	—	—	—	ա) Պայմանաւորութիւն	1,774,280 —	119,697 —	1,893,977 —
թեամբ, ապահովւած ապրանքներով	—	—	—	բ) Գրանշ.	223,130 —	31,560 —	254,690 —
5. Զեղջուռն տոկոսաբեր թղթ., կարծի. և այլն.	20,651—25	5,956—31	26,607—56	գ) Ընթացիկ հաշուով հասարակ.	705,830—53	799,226—75	1,505,057—28
6. Փոխառութիւն դրամականով	—	—	—	դ)	—	298,418—50	298,418—50
ա) Պետութիւնից ստաց. տոկոսաբ. թղթերի.	1,022,864—81	316,808 —	1,339,672—81	4. Զեղջուռն մուրհակաց պետական բան-	—	—	—
բ)	252,613 —	9,105 —	261,718 —	կայի թիֆլիսի բաժնու.	187,182—64	—	187,182—64
գ) ապրանքների	800 —	16,120 —	16,920 —	5. Մասնաւոր ընթացիկ հաշիւ պետական	—	—	—
դ) Ոսկւոյ և արծաթի	—	500 —	500 —	բանկայի թիֆլիսի բաժնում, ապահովւած	—	—	—
7. Բանկի պատկանեալ տոկոսաբեր թղթեր.	322,488—75	55,242—29	377,722—04	մուրհակներով և տոկոսաբեր թղթերով.	—	—	—
8. Ոսկի և արծաթաւանդի փոխանակագրեր.	75,876—38	—	75,876—38	6. Թղթակիցներ	—	—	—
9. Թղթակիցներ	—	—	—	ա) Նոյա հաշիւը (Loro)	6,090,749—16	—	6,090,749—16
ա) Նոյա հաշիւը (Loro)	6,230,792—87	—	6,230,792—87	բ) Բանկայի հաշիւը (Nostro)	7,224,520—56	—	7,224,520—56
բ) Բանկայի հաշիւը (Nostro)	7,008,043—32	—	7,008,043—32	Կենտրոն. վարչութ. հաշիւը բաժնի հետ.	—	177,089—70	177,089—70
10. Կանոն. հաշիւը կենտրոն. վարչութեան հետ.	75,645—10	—	75,645—10	8. Բանկայի բաժնետոմսերու անվճար կործն-	152,688—65	—	152,688—65
կենտրոն. վարչութեան հաշիւը բաժնի հետ.	—	147,830—37	147,830—37	ների բաշիւը 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88 թ.	3,478—81	—	3,478—81
11. Բողջուած մուրհակներ	21,486—41	—	21,486—41	9. Չը վճարուած տոկոսներ, աւանդներ, ըն-	—	—	—
12. Պայմանաւորւած անցուցուած փոխառութիւն-	—	—	—	թացիկ հաշիւներու և այլ գործողու-	67,246—86	20,642—55	87,889—41
ներ	7,180 —	3,200 —	10,380 —	10. Ստացուած տոկոսներ և յանձնարարա-	—	—	—
13. Ընթացիկ ծախսեր	36,666—44	12,349—04	49,015—48	կաններ	216,663—30	99,255—42	315,918—72
14. Կահարատը և սկզբնական ծախսեր	3,215—36	2,520—39	5,735—75	11. Փոխանցիկ գումարներ	19,781—97	10,184—64	29,966—61
15. Յետ ստացուելիք ծախսեր	11,563—87	1,239—53	12,803—40	12. Արդիւնք	—	—	—
Բ. Ա.	17,831,123—76	1,556,074—56	19,387,198—32	Բ. Ա.	17,831,123—76	1,556,074—56	19,387,198—32